

prosveto milega nam naroda. V to pomozi Bog in naša dobra trdna volja! — In v tem znamenju želimo vsem našim prijateljem, vrlim sotrudnikom in blagim podpornikom vesele božične praznike in srečno novo leto!

Parmovo oporo „Ksenija“ uprizore sredi januarja prih. leta v gledališču na Dunajščici na Dunaju.

Politiški pregled.

* **K položaju v Avstriji.** Komaj je premagana skrb zaradi glasovanja o nujnosti proračunskega provizorija, že je zopet nastala velika nova skrb in je parlamentarni položaj postal zopet kaj nejasen in kritičen, zaradi česar se prikazuje na parlamentarnem obzoru zopet glasoviti § 14, ki mu je naloga, da v časih stiske nadomestuje pravico parlamenta. Oblaki se zbirajo to pot od strani agrarcev brez razlike narodnosti zaradi zakona, ki ima pooblastiti vlado, da provizorično podaljša trgovinske pogodbe. Agrarci se na vso moč upirajo takemu zakonu. Za predlog samo ni sicer tolike nevarnosti, ali za pripoznanje nujnosti treba kvalificirane večine, ki jo bo težko dobiti, ako bodo agrarci vztrajali pri svojem odporu. Zakaj tudi velik del nemških krščanskih socialistov, v kolikor zastopajo kmetijske okraje, se izjavlja proti temu zakonu. Agrarci se sklicujejo na voljo volilcev in pa na dejstvo, da se kmetijski sloji že po trgovinski pogodbi s Srbijo močno oškodovani. Vlada pa zahteva odločno, da se ji votira ta zakon, ker trdi, da bi bili drugače veliki gospodarski interesi države v nevarnosti. Koliko važnosti pripisuje vlada tej stvari, priča grožnja, da se v slučaju odklonitve tega zakona po parlamentu, zateče k glasovitosti § 14, da podaljša trgovinske pogodbe za tri mesece ter odgodi parlament. — Ali preden pride do tega, hoče vlada poizkusiti vse možno, da pregovori agrarce, naj nehajo od svojega odpornega stališča Upanja pa ni mnogo — vsaj glasom zadnjih vesti z Dunaja — da bi se ji to posrečilo.

* **Parlamentarni položaj.** Debat o aneksiji vlada nalašč zavlačuje, ker se še ni doseglo sporazumljenja s strankami zaradi pooblastilnega zakona za sklepanje trgovinskih pogodb. Dokler se tedaj v ministrski dvorani vrše pozajanja s strankami, se mora v parlamentu vleči aneksijska debata. Le tako si je tolmačiti zadnji brezkonni govor ministrskega predsednika. Največje preglavice delajo vladi agrarci, ki vztrajajo na prvotnem stališču, da nikakor ne morejo pritrčiti pooblastilnemu zakonu, ki bi omogočal uvoz živine in mesa iz balkanskih držav. Toda kakor pri vsaki državni potrebi, bo vlada v zadnjem trenutku tudi glede pooblastilnega zakona dobila potrebno večino. Nemški agrarci so bili trdovratni, dokler jih je podpiral minister dr. Schreiner, ki pa se je zadnji trenutek poboljšal, ker se boji za ministrski stolček.

* **Državni zbor** je šel na božične počitnice. Sestane se zopet baje 19. januarja.

* **Slovanski parlamentarni centum.** „Narodna zveza“ je sklenila stopiti v pogajanja s klubom čeških katoliških narodnih poslancev in s staroruskim klubom in svrhu parlamentarne kooperacije. — Po živahni seji je „Narodna zveza“ soglasno sklenila politično zvezo s češko-narodnimi katoliškimi poslanci (17 mož) in petimi Starorusi v svrhu skupnega postopanja. Zveza bo nastopala tako, da bo v vseh taktičnih, političnih, gospodarskih, kulturnih in narodnih vprašanjih sklepala skupna parlamentarna komisija. Ta slovanski blok bo štel 59 poslancev.

* **Odškodnina Avstro-Ogrske Turčiji.** Avstro-Ogrska je baje ponudila Turčiji 50 milijonov kron odškodnine, dočim zahteva Turčija 83 milijonov kron. Turčija bi brezdvomno svojo zahtevo znižala, ako bi je Anglija ne podpirala. Anglija priporoča Turčiji, naj odstopi proti odškodnini del Sandžaka, ki ji se dal Srbiji ali Črni gori.

* **Vojni material za Srbijo.** Turška vlada je dovolila Srbiji, da se sme 3000 na Buskem kupljenih konj za srbsko armado peljati preko Soluna v Srbijo.

* **Črna gora.** V svoji izredni izdaji pravi uradno glasilo „Glas Crnogorca“, da je povsem neresnična vest, razširjena v inozemskih listih, češ, da namerava črnogorski knez Nikola dne 7. januarja 1909 oficalno napovedati vojno Avstro-Ogrski. Uradni list dostavlja, da je in bo knez Nikola vedno ljubil mir in da je prijatelj cesarja Franca Jožefa.

* **Hrvaška.** Na občinskih volitvah v Karlovcu je v drugem razredu zmagala lista neodvisnih meščanov, in sicer je bilo z 158 glasovi izvoljenih osem pristavev hrvaške stranke prava, trije naprednjaki in en Srb. Oficialna stranka je dobila 84 glasov. — V prvem volilnem razredu je bilo pa izvoljenih sedem pristavev bivšega župana Banjavčevića, pet pa izven stranke. Tretji razred je volil opozicionalno protiračunsko.

* **Nova katoliška škofija.** Med avstrijsko vlado in rimsko kurijo se vršijo pogajanja zaradi ustanovitve nove katoliške škofije za katolike v Bukovini s sedežem v Černovicah. Pogajanja so baje skoraj dovršena in naučno ministrstvo predloži baje v kratkem tozadevni zakonski načrt državnemu zboru.

* **Rusija.** V Lodu obstoji na magistratu posebna šolska komisija za nemške ljudske šole. V tej komisiji se nahajajo tudi Nemci. Ta ko-

misija ima odločevati o sprejemanju nemških otrok na nemške šole. V to svrhu je napravljen popis vseh nemških rodov in njihovih članov. Ta šolska komisija je pa letos sprejela v ta popis tudi vse Poljake, ki so v kakem službenem razmerju z Nemci in bi potem takem morali tudi poljski otroci pohajati nemške šole. Poljaki so proti temu vložili protest, a načelnik učne uprave je ta protest zavrnil. Ruski listi z ogorčenostjo beležijo ta škandalozen dogodek in zahtevajo, da se v državni dumi izpregovori o njem.

* **Zarota proti angleškemu gospodstvu v Indiji.** „Köln. Zeitung“ poroča iz San Franciska, da je bila ob ameriški zapadni obali, kjer se že tri mesece nahajata dva angleška policijska častnika z množico indijskih tajnih policistov, odkrita velika indijska zarota, ki je imela namen vreči angleško gospodstvo v Indiji. — Vstaja je imela izbruhiti meseca aprila, ko se začne vroča letna doba in je mnogo angleških častnikov na dopustu. Hitro prihajanje novih angleških čet iz Evrope bi se preprečilo s tem, da bi se v sušnem kanalu potopilo romarsko ladjo in tako onemogočilo prehod.

* **Novi predsednik švicarski.** Veliki svet je zopet izvolil sedem zveznih svetnikov in kancelarja. Zvezni predsednikom za 1909 je bil s 147 od 161 oddanih glasov izvoljen dr. Deucher.

* **Prometno ministrstvo.** V vladnih krogih se resno bavijo z idejo o ustanovitvi novega prometnega ministrstva, ki naj bi prevzelo pošte in parobrodstvo. Nova stolica se hoče oživotvoriti obenem z novim koalicijskim ministrstvom.

* **Otvoritev turškega parlamenta.** Dne 17. t. m. se je otvoril parlament z običajnimi orientalskimi ceremonijami. Prihod poslancev in sultana v sijajnem spremstvu so množice pred parlamentom viharno pozdravljale, dočim so v parlamentu zbrani poslanci pri sultanovem vstopu samo vstali, a oglasil se ni nihče. Prestolni govor so poslušali vsi poslanci in gostje stoji, tudi sultan je ves čas stal. Liberalni poslanci niso s prestolnim govorom zadovoljni ter niso hoteli priseči, ker ni sultan iznova prisegel na ustavo. Prestolni govor ne pove ničesar posebnega. Edino zanimiv je odstop, ki se glasi: „Medtem ko se je ministrski svet bavil z organizacijo nove ustavne vlade, je knez Bolgarije in vali Vzhodne Rumelije Ferdinand iz nekega vzroka prelomil naši državi dolžno zvestobo ter proglasil Bolgarijo za neodvisno. Nato je Avstro-Ogrska sporočila turški vladi in vesilesam, da je sklenila anektirati Bosno, katere začasno okupacijo ji je poverila berlinska pogodba. Oba ta važna dogodka, ki kršita pravico in dobro razmerje, sta povzročila naše globoko obžalovanje. Zaradi teh kršitev smo naročili ministrskemu svetu, naj ukrene vse potrebno v obrambo pravic države.“ Sultan je tudi govoril o potrebi razširjanja ljudske prosvete potom šol. Turški parlament so pozdravili vsi evropski parlamenti.

Vestnik.

Čenjenim naročnikom! Leto se nagiblje h koncu, zato v ljudno opozarjamo vse cenjene naročnike, ki še niso poravnali naročnine, naj torej store svojo dolžnost. Tudi mi moramo spraviti v red svoje račune, če pa ne dobimo plačane naročnine, jih ne moremo. Torej prosimo!

„Veleizdaja“ v Dolini pri Trstu. Župan in deželni poslanec Pangerc, nadučitelj Bunca, učitelj Urbančič in Venturini, tajnik Sancin in novinar Munih so bili obdolženi veleizdaje. — Narodna Može v Dolini in v Boljuncu ima na piki orožniški stražmojster Mučič. — Dne 23. nov. t. l. je v Boljuncu pod št. 37 podal na državno pravdnitvo v Trstu rezervno ovadbo, v kateri obdolžuje: Josipa Pangerc, župana in deželnega poslance, Alojzija Bunca, nadučitelja, Antona Urbančiča in Edvarda Venturinja učitelja, Antona Pavel Sancina, občinskega tajnika, ter Andreja Munih, novinarja, hudodelstva po § 67 k. z., (veleizdaja potem špionaže). — V svoji ovadbi navaja, da je slednjeimenovani imel do leta 1907. trgovino neke na Koroskem a propadel ter prišel v Dolino, ostal nekaj časa v Dolini, potem odpotoval, a se čez nekaj časa zopet povrnil. Tako se je večkrat zgodilo. Ko biva v dolini, dela tupatam kak dan kot pisar pri županstvu, kjer ima dnevne 2 kroni. Ker kakor propal trgovec ima imetja, a njegovi dohodki, ki jih dobiva od občine Doline, gotovo ne zadostajo za pokritje stroškov potovanja, je jasno, da dobiva Munih sredstva za pokritje stroškov potovanja iz kakega sumljivega vira, ki ima svoj izvor seveda v — Belgradu! Na podlagi te Mučičeve ovadbe je zahtevalo državno pravdnitvo od svetovalstvene zbornice deželne sodnije uvedbo preiskave po § 8. in 67. k. z. in odreditev preiskovalnega zapora proti vsem imenovanim. — Svetovalstvena zbornica je tajni seji dne 27. novembra t. l. odbila zahtevo drž. pravdnitva ter sklenila, da se obustavi vsako daljnjo postopanje. Ker pa je medtem Mučič podal dne 28. m. t. l. novo ovadbo, v kateri je navedel k prejšnjim nova „dejstva“, se je državno pravdnitvo pritožilo proti sklepu svetovalstvene zbornice na višjo deželno sodnijo.

Kazenski senat višje deželne sodnije je v seji dne 3. t. m. odbil pritožbo glede Pangerca, Bunca, Urbančiča, Venturinja in Sancina, a ugodil zahtevi glede uvedanja kazenske preiskave in odreditve preiskovalnega zapora zaradi hudodelstva po §§ 8. in 67. k. z. proti Munihu, ki je bil dne 12. t. m. aretiran in odveden v zapore deželne sodnije v Trstu, kjer ga je preiskovalni sodnik enkrat zaslišal, a po treh dneh je bil Munih izpuščen na svobodo. — S tem je bila torej ta „veleizdajska“ afera v Dolini rešena za sodnijo. Ni pa rešena za nas in našo javnost. Ne smemo pozabiti, da je manjkalo le za las, da niso bili odvedeni v zapor poleg g. Munih, ki je samic, tudi glavari petero družin. Groza nas obhaja ob misli, da je bila v našem slučaju nevarnost, da bo uničenih petero družin in štirinštirideset ljudi! Med temi 34 nedolžnih otroki! In to vse zaradi ene same, ni najmanj utemeljene ovadbe orožniškega stražmojstra!

Nemška šola v Trzinu. Iz Trziča pišejo: Našim Nemcem in nemčurjem se je letošnje jesen izpolnila že toliko let negovana želja, dobili so namreč nemško šolo, ki jo vzdržuje „Südmärka“. Šola je bila odprta, a nastale so velike težave, kako dobiti med Slovenci otrok, ki bi obiskovali to šolo, ker za par nemških otrok tudi „Südmärka“ ne more šteti novcev. Posebno izbirni niso bili v tem oziru. Kjer je kak odbornik „Südmärke“ dobil kakega slovenskega očeta ali mater, ga je precej nagovarjal, naj da svojega sina v nemško šolo. Nekaj so jih ujeli, a povsod se jim ni posrečilo. Radi bi bili dobili enega slovenskega dečka iz trziške okolice, da bi tako pomnožili število Nemcev za eno glavo. A slovenska mati je spoznala, da je napredek v šoli mogoč le, če učence razume jezik. Preprosta kmetijska mati ve, daje napredek mogoč edino le na podlagi materinega jezika, kar pa je trziškim Nemcem neznano. Šola ima namen, da se otroci priučijo vsega potrebnega, a ne da bi hodili hlače trgat in čas tratiti. Žalostno dejstvo je, da v trziški nemški šoli sedi pet otrok, ki ne razumejo niti besedice nemški. Ali mislijo gospodje okrog „Südmärke“ d-lati z njimi čudeže? Apiliramo na c. kr. okrajnega šolskega nadzornika, da se prepriča o teh kričočih razmerah in jih odpravi.

Manifestacijski shod za slovensko vsenčlitišče. Dne 6. t. m. se je vršil v Trstu veličasten shod za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. Udeležilo se ga je okrog 2000 ljudi. Govorili so dr. Bekar, akademika Borštnik in Čok, dr. Starč, poslanca dr. Mandič in dr. Rybač ter socialni demokrat Regent. Zadnji je izjavil, da so soc. demokratije za slovensko univerzo v Ljubljani ter za italijansko v Trstu. Proti zadnjemu izreku so poslušalci burno protestirali. Sprejeta je bila resolucija, ki zahteva ustanovitev slov. vsenčlitišča v Ljubljani, izreka slovenskim visokošolcem na Dunaju in v Gradcu svoje simpatije in obsoja brutalen nastop nemških buršev in listov proti nemškimi akademikom. Po shodu je demonstriralo kakih 1000 poslušalcev po trziških ulicah ter pelo narodne pesmi. Ker so nekateri Italijani žvižgali Slovence, je prišlo do pretepa med Slovenci in Italijani; izmed zadnjih je bilo par tepenih in v neki kavarni nekaj šip pobitih. Aretiranih je bilo okrog 50 oseb.

Čeljski okrajni šolski svet in pravičnost. Že koncem septembra 1905 je potekla uradna doba v okrajni šolski svet čeljski voljenih 5 članov, ki jih je poslal vanj čeljski okrajni zastop. Kakor znano, se sedaj ni pravega okrajnega zastopa, zato se tudi ne morejo voliti novi člani za okrajni šolski svet ampak bi morala vlada k sejam okrajnega šolskega sveta še vedno sklicavati dosedanje ude. ki so vendar še vedno opravičeni za poslovanje, dokler se drugi ne izvolijo. Toda vlada ni storila tega, ker so ti udje Slovenci, zato so se pa doseda, ki udje pritožili na deželni šolski svet, ki je pritožbo odbil. Tudi pritožba na naučno ministrstvo je bila odbita in šele upravno sodišče je spoznalo, da povsod širom sveta stari izvoljeni udje opravljajo svoje pošte tako dolgo, da pridejo na njih mesto novi izvoljeni. To je zopet dokaz, kako se moramo Slovenci boriti za vsako še tako po sebi umevno pravico in kako sodijo nemške oblasti naše pravice.

Slab zagovornik deželnega šolskega sveta je znani „Slovenec“ poročevalec, ki v številki z dne 19. t. m. opravičuje postopanje deželnega šolskega sveta, ki je pri zadnjem imenovanju prezrl terno-predlog c. kr. mestnega šolskega sveta. Njemu se zdi popolnoma pravično, da se je postavil deželni šolski svet na strankarsko stališče ter se oziral pri imenovanju nadučitelja na II. mestni šoli na politično mišljenje dotičnika, ne pa na kvalifikacijo, porabo, sposobnost, študije in službena leta. Pisec je v šolskih zakonih tako slabo podkovan, da niti ne ve, da je mestni svet ljubljanski c. kr. in da je združena korporacija krajnega in okrajnega šolskega sveta, ki sede v njem mestni župan, zastopnik škofijstva, dva c. kr. okrajna šolska nadzornika, dva zastopnika učiteljstva in dva zastopnika mestne občine. Nadalje predbacuje baronu Heinu strankarsko postopanje, ker svoj čas ni hotel (bolje: ni mogel in ni smel) imenovati gospoda Jakliča nadučiteljem v Dobropolju; ne pove pa, da g. Jakliča takrat c. kr. okrajni šolski svet ni predlagal, ker je bil v preiskavi in ne najboljše

kvalifikovan. Med prezrtimi prosilci pa, ki jih je predlagal c. kr. mestni šolski svet, so bili pa vsi najboljše kvalifikovani, dva sta imela celo izpit za meščanske šole in tretji se je pa tudi že večkrat izkazal kot izvrsten pedagog. Pa vse to ni nič pomagalo; merodajno je bilo edino politično, strankarsko mišljenje ter bil imenovan najnesposobnejši in najmlajši prosilec. Zato je ravnal občinski svet ljubljanski popolnoma pravilno, ker se je zavzel pri naučnem ministrstvu za pravice c. kr. mestnega šolskega sveta.

Merodajnim faktorjem v premislek. Dne 2. decembra t. l. se je povodom praznovanja 60letnice vladanja našega cesarja pobiralo po vseh šolah široke Avstrije na ukaz dotičnih c. kr. deželnih šolskih svetov donesek za dobrodelni namen „Otrok“. Tudi po slovenskih šolah so se nabrale lepe vsote. Nabrani denar se menda pošlje potom c. kr. okraj šol. svetov c. kr. deželnemu šol. svetu. Slovenske priselce opozarjamo tem potom, da vse potrebno ukrenejo, da ostane ta denar v slovenskih rokah, to je, da ne bo romal n. pr. na Dunaj za kako nemško društvo. S tem denarjem se naj ukrene, kaj koristnega ali v Ljubljani, ali naj se pa razdeli razmerno posameznim sirotiniskim društvom dotičnih sodnijskih okrajev. — Pozor tedaj!

Na slovensko deklitiško ljudsko šolo v Hrastniku ob južni železnici so dobili še tretjo nemško učno osebo. Nastavili so tam kot volonterko Frido Leilerjevo, hčerko zloglasnega hrastniškega rudarskega upravitelja. To bi se bilo pač lahko preprečilo. Ali ni še dosti, da poučujeta na povsem slovenski šoli dve učiteljici nemškega mišljenja? Kaj koristi potem slovenski šolski vrtec? — Volonterka Leiler postane čisto gotovo v dognem času redna učiteljica na hrastniški šoli; zato bodo že skrbeli razni činitelji, prvdsem pa nemčurski okrajni šolski svet laški.

Zahvala. Društvu Selbsthilfe der Lehrerschaft „St.-iermarks“ izrekam najlepšo zahvalo za izplačani znesek 1440 K povodom smrti svojega ljubljene soproga. Obenem to društvo vsem kolegom in koleginjam najtopleje priporočam. — Ljubno, dne 18. decembra 1908. — Marija Schwinzgerjeva, učit. vdova.

Zahvala. Podpisano šolsko vodstvo se iskreno zahvaljuje vse, ki so pripomogli, da se je jubilejska slavnost (Adamičeva spevoigra) tako povoljno izvršila. Posebno se zahvaljuje gospodoma Antonu Barliču in Antonu Zarniku, ki sta na dan ponovitve spevoigre, dne 6. grudnia otroke bugato pogostila. — Šolsko vodstvo Vače. Janko Blaganje, nadučitelj.

Pozor pred mačjo steklino. Sedaj, ko v zadnjem času psi tako popadajo in so bile vgriznjene osebe poslane v Pasteurjev zavod na Dunaj, ni izključeno, da bi tudi kaka mačka ne prišla v dotiko s takim psom. Ker je pa, kakor znano, mačka steklina mnogo nevarnejša od pasje, se občinstvo resno opozarja, da vsak sumljiv pojav, odnosno eventualni popad ali sumljiv opraskanje mačke takoj naznani pristojnemu oblatvu, žival samo pa naj se toliko časa zapre, dokler se ne ukrene kaj potrebnega.

Razglednice družbe sv. Cirila in Metoda za božič in novo leto so letos izredno lepe. Družba je nabavila samo umetniške razglednice, ki se odlikujejo po svoji dovršenosti, kakor tudi po varijaciji. Narodni trgovci bi lahko letos izključno samo te razglednice prodajali, ker ne morejo tožiti, da niso lepe in da ne odgovarjajo okusu ljudstva. Celu najbolj razvajan mora biti z njimi zadovoljen. Priporočamo jih kar najtopleje.

Tovariši z dežele opozarjamo, da bosta dne 27. decembra dve gledališki predstavi; popoldne Snegulčica, zvečer pa Prodana nevesta. Za vstopnice se je treba zgledati že naprej. Ta večer in pa naslednji večer po javnem učiteljskem shodu bo zbiralščice učiteljstva v Seidlovi restavraciji pri Južnem kolodvoru.

Božičnico. V Naračljah je priredila dne 20. t. m. šolska mladina božično slavnost, ki je vrlo uspešna. Posebno je ugajala krasna živa slika „Pri jasicah“. Otroci so dobili za dar kamenčke, peresnike, peresa, svinčnike in toliko zvezkov, da bodo imeli za vse leto dovolj. — Takšna darila so boljša kot obleka in obuvala, ker obleke se navadno ne more toliko kupiti, da bi vsi otroci dobili; če pa vsi ne dobe, je potem le nevoščljivost in jeza.

Listnica uredništva.

P. F. Sv. Š.: Prosimo, ker ni zadržka, nam jako ustrezite. — T. H. v Z.: Začetne s prihodnjim letnikom. Sploh se oglašate premalo.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 3:60. Kranjsko. 102 1—1

Na enorazredni ljudski šoli pri Sv. Gregorju se razpisuje v stalno nameničenje mesto učitelja-voditelja. Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tauradno predložijo do 19. januarja 1909.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, dne 14. grudnia 1908.